

Розділ IV. ПОВІДОМЛЕННЯ, ІНФОРМАЦІЯ, РЕЦЕНЗІЇ

Part IV. REPORTS, INFORMATION, REVIEWS

УДК 002.2(091):027.7(477.81)

КНИЖКОВІ ПАМ'ЯТКИ XIX – ПОЧ. XXI СТ. У ФОНДАХ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ: НАПРЯМИ НАУКОВОГО РОЗКРИТТЯ

Грипич Світлана Никанорівна, директор, доцент, наукова бібліотека Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне;
Семенюк Галина Потапівна, заступник директора, наукова бібліотека Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне
library.rshu@gmail.com

Розглянуто питання формування фонду рідкісних і цінних видань (книжкових пам'яток XIX – поч. XXI ст.) наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету (РДГУ). Описано критерії відбору і наведено назви книг і періодичних видань (зокрема, «Україніки»), віднесених до цього фонду. Висвітлено основні напрями наукової діяльності, спрямованої на інформаційне розкриття фонду рідкісних і цінних видань наукової бібліотеки РДГУ: аналітико-синтетичне опрацювання, паспортизація книжкових колекцій і окремих видань, випуск бібліографічних посібників.

Ключові слова: книжкові пам'ятки, рідкісні видання, цінні видання, наукова діяльність, паспортизація, наукова бібліотека РДГУ.

Постановка проблеми. Значущість книг у розвитку людства, його історії, науки, культури є беззаперечною. Утім, із розвитком електронних технологій друкована книга дещо втрачає свої позиції. Але світова спільнота однастайна в тому, що серед багатьох культурних надбань II тис. книгу необхідно зберегти і для III. З цією метою розроблено та впроваджено в практику роботи низку державних і міжнародних законодавчих, нормативно-правових й інструктивних документів. Перед бібліотеками постало завдання здійснити відбір окремих видань, зібрань і колекцій джерелознавчого, книгознавчого аналізу їх складу, змісту та ін. технологічних процесів, пов'язаних з їх науковим опрацюванням.

Останні дослідження та публікації. Питання книжкових пам'яток, формування фондів рідкісних і цінних видань у бібліотеках України розглядалися у наукових дослідженнях В. Іваницького, С. Маслова, Б. Зданевич, Я. Ісаєвича, М. Шамрай, Л. Дубровіної, Л. Мухи, І. Ціборовської-Римарович, Г. Ковальчук та ін. За допомогою цих історичних, мистецтвознавчих, культурологічних видань осмислюються багатства фондів книжкових пам'яток. Проте, ці питання і надалі залишаються в центрі уваги науковців провідних бібліотек України, в т. ч. і бібліотек ВНЗ.

Мета даної статті полягає у розкритті багатств фонду рідкісних і цінних видань наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету, висвітленні багатоаспектної науково-дослідницької роботи з цим фондом з метою його розкриття і наближення до користувачів.

Виклад основного матеріалу. У науковій та суспільній думці книга незмінно постає символом традиційної культури. Історико-культурна роль унікальних книг і загалом фондів рідкісних видань полягає у впливі духовної культури минулого на духовний світ сучасної людини. Документальні ресурси спеціалізованих фондів наукових бібліотек становлять важливу складову сучасного інформаційного простору.

Використання наукових підходів у поєднанні з традиційними і новітніми формами їх бібліотечного опрацювання є ефективним інструментом та важливим засобом забезпечення інтеграції історичних книжкових пам'яток України у світову скарбницю культурних цінностей. Отже, важливим науково-дослідницьким напрямом стала активізація вивчення та використання інформаційного потенціалу ретроспективних фондів бібліотек. Це стосується організації бібліографічного, історико-книгознавчого та архівно-археографічного використання тих фондів, що є культурним надбанням країни, проте тривалий час вони не вважалися актуальними для національної культури.

В останні десятиліття наука активізувала дослідження книжкових пам'яток та цінних видань сучасного книгодрукування, що зберігаються у фондах бібліотек України [4]. І наукова бібліотека РДГУ теж долучилася до такого проекту.

У 1992 р. ЮНЕСКО, з метою збереження рукописів, стародруків, рідкісних і цінних документів у бібліотеках та архівах, приступила до реалізації комплексної програми «Пам'ять світу», спрямованої на широке використання історичної та культурної спадщини людства [1]. Тому створення спеціальних фондів книжкових пам'яток, їх наукове опрацювання, забезпечення збереженості й раціональної доступності для наукових і просвітницьких цілей є важливим етичним і професійним завданням бібліотек. З цією метою ухвалено низку державних та міжнародних законодавчих, нормативно-правових документів і серед них «Інструкція про порядок відбору рукописних книг, рідкісних і цінних видань з бібліотечних фондів до Державного реєстру національного культурного надбання» (затверджена Наказом Міністерством культури України від 20.11. 2001 р. № 708). Згодом цей документ вийшов у новій редакції (Наказ МК України «Про затвердження Порядку відбору рукописних книг, рідкісних і цінних видань до Державного реєстру національного культурного надбання» (від 14.06.2016 №437)). Необхідно було здійснити реконструкцію окремих видань, зібрань і колекцій, джерелознавчий, книгознавчий аналіз їх складу і змісту та внеску інституцій чи окремих осіб у формування фонду, а також багато інших технологічних процесів, пов'язаних з їх науковим опрацюванням, створенням довідково-пошукового апарату тощо. Це було тому, що і сьогодні в книгознавчій та бібліотечній сфері терміни «рідкісна», «цінна книга», «книжкова пам'ятка» є дискусійними, відсутні чіткі критерії пам'яток різних рівнів (світового, національного, місцевого). Критерії «рідкісність», «цінність» є ані абсолютними, ані незмінними. Хоча в книгознавчій науці існують усталені критерії, що визначають сутність понять. Серед них традиційно виділяють:

- хронологічний (давність створення книги: рукописи, стародруки, інкунабули);
- історичний (значення книги для розвитку суспільства, регіону, світу);
- етапності (книга є пам'яткою переломного періоду в житті країни, його невід'ємною частиною);
- унікальності (вирізняє книгу як таку, що збереглася в єдиному примірнику чи з індивідуальними особливостями, що мають наукове або історичне значення – автографами, власницькими записами);
- меморіальності (дотичність книги до життя та праці видатних історичних особистостей або наукових чи творчих колективів, а також із пам'ятними місцями);
- колекційності (характеризує книгу щодо її належності до колекцій, які мають властивості важливого історично-культурного об'єкта) та ін. [3].

Якщо рукописні книги і стародруки беззаперечно є об'єктом спеціалізованих фондів книжкових пам'яток, то видання XIX ст. потребують іншого підходу до їх оцінювання. А що можна сказати про XX, XXI ст.? Адже те, що сьогодні серед книжкової та періодичної продукції ще не є об'єктом для фонду рідкісної і цінної літератури, невдовзі потребуватиме змін у поглядах на їх цінність. Отже, часто історія визначає цінність тих чи інших видань. На жаль, чинні державні законодавчі та нормативно-правові документи не дають чітких та вичерпних відповідей на такі питання. Це призводять до того, що кожна бібліотека має своє бачення у формуванні таких фондів. Тому першочерговим завданням наукової бібліотеки РДГУ у цьому напрямі стала розробка «Положення про фонд рідкісних і цінних видань наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету» та «Інструкції про роботу з фондом рідкісних і цінних видань наукової бібліотеки РДГУ». З цією метою здійснено ґрунтовне вивчення відповідних чинних законодавчих та інструктивно-методичних документів, фахової літератури з даної теми, досвід інших бібліотек. Отримана інформація сприяла виробленню бібліотекою власного розуміння поняття культурних пам'яток із врахуванням загальних тенденцій, розроблених вченими та практиками відносно таких фондів. Профіль формування цього фонду бібліотека визначила з огляду на наявні колекції, зібрання творів, серійні видання тощо. І серед них є чимало цінних серійних і багатотомних видань, дарунки від державних і громадських установ України та зарубіжжя, унікальні книги, що є зразками інтралігаторського мистецтва тощо. Їх поява у фондах бібліотеки залежала не лише від науково-освітніх потреб навчального закладу, але і від різноманітних історико-суспільних та культурницьких подій. На жаль, саме ті перші книги, що надійшли до фонду бібліотеки тодішнього учительського інституту (до 1941 р.), були майже всі знищені під час II Світової війни. Бібліотека була змушена просити допомоги в інших бібліотек країни. І саме Харківський та Одеський університети надіслали до бібліотеки нашого учительського інституту найбільше літератури, виданої до 1917 р., а сьогодні ці видання стали основою фонду рідкісних і цінних видань. Серед них книги з різних галузей знань: навчальна, наукова, довідково-енциклопедична, художня та ін. За місцем видання це: Київ, Львів, Варшава, Лейпциг, Берлін, Рига, Одеса, Санкт-Петербург, Гомель тощо.

До них належать прижиттєві видання творів учених, письменників та краці їх перевидання. У фонді рідкісних і цінних видань нашої бібліотеки представлені прижиттєві видання українських та зарубіжних авторів, що є об'єктами для включення до «Державного реєстру національного культурного надбання». Серед них: Франко І. збірка «З вершин і низин» (2 вид. – [Б. м.], 1893 р.), Федькович Ю. «Повісти й оповідання» (1 повне вид. – Л., 1902 р.), Короленко В. Г. «Полное собрание сочинений. Т. 1» (СПб., 1914 р.), «Записки о Южной Руси. Т. 1-2» (изд. П. Кулишъ. – СПб., 1856-1857 pp.) та ін. Крім книг, Одеський та Харківський університети подарували бібліотеці періодичні видання, які на теперішній час є культурною пам'яткою. Зокрема, це колекція часописів XIX-поч. XX ст., серед яких журнал «Кіевская Старина». На жаль, їх небагато, лише розрізнені номери за 1889 та 1896 pp., але вони викликають інтерес науковців як безцінне джерело пам'яті багатьох історичних подій, літературних здобутків, наукових розвідок. Це видання, які в теперішній час класифікуються і як рідкісні, і як цінні. Адже за роки революції та Громадянської війни знищення низки монастирських, церковних та приватних бібліотек стало причиною того, що література, видана до 1917 р. переведена з розряду старовинної у розряд рідкісної.

Сучасна книга також може бути пам'яткою культури та предметом мистецтва. Хоча культура радянської доби перебувала під ідеологічним тиском, але видавництва тодішнього СРСР та УРСР упродовж 60-80-х pp. минулого століття спромоглися на випуск значних серійних видань, мистецьких альбомів, які можна класифікувати як «цінні видання» або ж «книжкові пам'ятки» [4]. Є серед них і вичерпні науково-обґрунтовані видання повних зібрань та зібрань творів видатних вчених, письменників тощо. Наприклад: зібрання творів І. Франка в 50-ти томах (К. : Наукова думка, 1976-1986 pp.). Випуск першого тому присвячено 120-й річниці від дня народження І. Франка, а випуск останнього – 130-й. Сьогодні це видання – одне з найкращих зразків зібрань творів.

Велику історико-культурну цінність становлять видання з так званого фонду «Україніка» (частина бібліотечного фонду, до якого відносять літературу про країну, що видана в ній самій та за кордоном). Важливу частину фонду культурних пам'яток «Україніка» з фонду рідкісних та цінних видань наукової бібліотеки РДГУ становлять видання української діаспори. І серед них Український Вільний Університет, який відновив свою діяльність у Мюнхені в 1945 р. Так, із патріотичних мотивів у 1990 р. УВУ надіслав книги, що стали першим наближенням до нашої спадщини. Всього 17 видань, серед яких: Мацьків Т. «Гетьман Іван Мазепа в західноєвропейських джерелах, 1687-1709» (Мюнхен : УВУ, 1988 р.), Єфремов С. «Історія українського письменства. В 2-х т. (Мюнхен : УВУ, 1989 р.), Чижевський Д. «Нариси з історії філософії на Україні» (Мюнхен : УВУ, 1983 р.) та ін. Українці діаспори збрали й зберегли ті унікальні видання, яких в Україні, що на той час перебувала у складі СРСР, майже не було. І серед них цінними є і видання з колекції, що надійшла від Інституту Дослідів Волині і Товариства «Волинь» (Вінніпег, Канада). Сьогодні ця колекція нараховує 42 назви видань, 60 томів, що вийшли друком упродовж 1952-1999 pp. Це випуски науково-популярного збірника «Літопис Волині», а також твори І. Огієнка, У. Самчука, С. Килимника та ін. Серед них: Гай-Головко О. «Українські письменники в Канаді : Літературно-критичні нариси». Т. 1 (Вінніпег, 1980 р.), Дубилко І. «Почаївський монастир в історії нашого народу» (Вінніпег, 1986 р.), Іларіон «Розп'ятий Мазепа» : Історична драма на п'ять дій» (Вінніпег, 1961 р.), Самчук У. «Планета Ді-Пі : Нотатки й листи» (Вінніпег, 1979 р.), Цинкаловський О. «Стара Волинь і Волинське Полісся : (Красназнавчий словник – від найдавніших часів до 1914 р.)» (Т. 1. – Вінніпег, 1984 р.) та ін.

Важливим чинником у визначенні цінності літератури української діаспори у фонді рідкісних і цінних видань бібліотеки стали книги видавців. 2003-2004 pp. ЛННБ України ім. В. Стефаніка передано в дарунок книги з її так званої «окремої колекції». Більшість із них складають видання, що побачили світ завдяки меценату, видавцю М. Коцю. Він профінансував значну кількість наукових і науково-популярних книг з історії України. Було подаровано також 6 томів «Українських народних мелодій», «Релігійні твори О. Кошиця», твори О. Бердника, В. Витвицького, Г. Журби та ін.

Серед інших, з ким співпрацює наша бібліотека, – Британська Рада в Україні. Саме вона визначила 30 університетських бібліотек і 30 національних, публічних бібліотек України, які отримали комплекти книг серії «Бібліотека Тисячоліття». Серед них 250-томне видання «Бібліотека Тисячоліття» – взірці класичної світової літератури в перекладах на англійську з грецької, німецької, датської, чеської, іспанської, італійської, французької, китайської та ін. мов, а також англійська література всіх періодів.

Наслідуючи досвід інших бібліотек, до фонду рідкісних та цінних видань віднесено факсимільні та репринтні копії, передруковані переважно з видань, датованих до 1917 р., що становлять специфічний тип книг у силу свого цільового і читацького призначення. Наприклад: «Остромирово Євангеліє» (факсимільне видання книжкової пам'ятки XI ст.), випуск якого в 1988 р. здійснило тодішнє Ленінградське видавництво «Аврора». Не меншу цінність у фонді рідкісних і

цінних видань бібліотеки становлять видання, які є й взірцем інтролігаторського мистецтва. Це книга «Україна – козацька держава: Ілюстрована історія українського козацтва в 5175 фотосвітлинах» (авт.-упоряд. В. Недак. – К.: Емма, 2004) та ін.

Складовою частиною фонду рідкісних і цінних видань бібліотеки є унікальні книги незвичних форматів як дуже великих, що є вже рідкістю, так і мініатюрних.

Упродовж часу створення фонду університетської бібліотеки були яскраві приклади меценатства, дарування їй книг від державних, громадських установ та окремих осіб. В силу своєї наукової, історичної та культурної значущості частину з подарованої літератури віднесено до фонду рідкісних і цінних видань наукової бібліотеки РДГУ.

Зібрання рідкісних та цінних видань – справа наукових досліджень і відповідної методики [4], тому важливою є робота з обліку цих видань, підготовка зведених каталогів, паспортизація колекцій, випуск бібліографічних посібників. На цих засадах розгорнулася дослідницька робота в кількох напрямках: вивчення історії формування фондів; подальшого наукового їх опрацювання; складання бібліографічних покажчиків до фондів рідкісних і цінних видань; підготовки публікацій у періодичних виданнях і наукових збірниках. Підсумком початкового етапу науково-дослідницької роботи з вивчення цього фонду став випуск у 2001 р. «Каталогу рідкісних видань із фондів наукової бібліотеки РДГУ (1814-1944 рр.)» Він став першою ластівкою, що відкрила фонд для ознайомлення широкому загалу студентів та науковців університету.

Фонд рідкісних та цінних видань представлений в довідково-пошуковому апараті бібліотеки, зокрема, в генеральному алфавітному та систематичному каталогах, електронному каталозі. На основі «Картотеки рідкісних і цінних видань» створений систематичний та алфавітний каталоги книг і журналів фонду рідкісних і цінних видань. Ведеться робота з формування аналогічної електронної бази даних.

Наступним етапом у вивченні літератури з фонду рідкісних і цінних видань стала науково-дослідницька робота з її паспортизації. Це передбачає реконструкцію зібрань, колекцій та окремих видань, джерелознавчий та книгознавчий аналіз їх складу та змісту, внеску інституцій чи окремих колекціонерів у формування фонду. За основу в цій роботі взято досвід НБУ ім. В. Вернадського. Але наша бібліотека доповнила їх власними напрацюваннями. Розпочато роботу з паспортизації книжкових колекцій фонду рідкісних і цінних видань бібліотеки, а згодом – паспортизацію окремих видань. Крім основних елементів бібліографічного опису, необхідно навести додаткові відомості щодо наявності маргіналій, автографів, дарчих надписів, екслібрисів, печаток, штампів та ін. Це ті риси, що відбивають життя книги, її долю. Робота зі створення паспортів на колекцію потребує зосередженості, адже це «генеалогічне дерево» фонду нашої бібліотеки, відтворюючи його історію, джерела походження, склад, зміст та встановлюючи попередніх власників, форми і обставини надходження до бібліотеки, стан фізичного збереження тощо. Від цього залежить якість науково-довідкового апарату фонду та їх подальше введення до наукового обігу [4]. Продовжується вирішення питань зі створення відповідних умов для збереження цього фонду, забезпечення його раціональної доступності користувачам та багато інших завдань книжкового пам'яткознавства.

Висновки. Наслідком розроблення та висвітлення цих питань у бібліотечній практиці стане можливим вирішення проблеми єдиного підходу до формування, збереження та використання фонду рідкісних і цінних видань; реєстрації в масштабах країни книжкових пам'яток у «Державному реєстрі національного культурного надбання»; бібліографічне відтворення цих видань; подальше дослідження питань історії книги і бібліотечної справи.

Список використаної літератури

1. *Ковальчук Г.* Книжкові пам'ятки (рідкісні та цінні книжки) в бібліотечних фондах: монографія / Г. Ковальчук. – Київ: НБУВ, 2004. – 644 с.
2. *Ковальчук Г.* Рідкісні українські книги в бібліотечних фондах: пам'яткознавчий аспект / Г. Ковальчук // Бібл. вісник. – 2007. – № 5. – С. 29–36.
3. *Ковальчук Г.* Традиційні колекції відділів стародруків та рідкісних видань: проблеми формування / Г. Ковальчук // Бібл. вісник. – 2001. – № 5. – С. 20–30.
4. *Савіна З.* Діяльність бібліотек зі збереження національної культурної спадщини (IV Міжнар. наук.-практ. конф. «Бібліотека і книга в контексті часу») / З. Савіна // Бібл. планета. – 2010. – № 2. – С. 7–11.
5. *Ціборовська-Римарович І. О.* Комплексні історико-книгознавчі та історико-бібліотекознавчі дослідження і спеціалізовані електронні ресурси: актуальність, специфіка, перспективи використання / І. О. Ціборовська-Римарович // Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів: матеріали міжнар. наук. конф. – Київ, 2013. – С. 304–306.

References

1. **Kovalchuk H.** Knyzhkovi pamiatky (ridkisni ta tsinni knyzhky) v bibliotechnykh fondakh : monohrafiia / H. Kovalchuk. – Kyiv : NBUV, 2004. – 644 s.
2. **Kovalchuk H.** Ridkisni ukrainski knyhy v bibliotechnykh fondakh : pamiatkoznavchy aspekt / H. Kovalchuk // Bibl. visnyk. – 2007. – № 5. – S. 29–36.
3. **Kovalchuk H.** Tradytsiini kolektsii viddiliv starodrukiv ta ridkisnykh vydan : problemy formuvannia / H. Kovalchuk // Bibl. visnyk. – 2001. – № 5. – S. 20–30.
4. **Savina Z.** Diialnist bibliotek zi zberezhennia natsionalnoi kulturnoi spadshyny (IV Mizhnar. nauk.-prakt. konf. «Biblioteka i knyha v konteksti chasu») / Z. Savina // Bibl. planeta. – 2010. – № 2. – S. 7–11.
5. **Tsiborovska-Rymarovych I. O.** Kompleksni istoryko-knyhoznavchi ta istoryko-bibliotekoznavchi doslidzhennia i spetsializovani elektronni resursy: aktualnist, spetsyfika, perspektyvy vykorystannia / I. O. Tsiborovska-Rymarovych // Adaptatsiia zavdan i funktsii naukovoï biblioteky do vymoh rozvytku tsyfrovyykh informatsiinykh resursiv : materialy mizhnar. nauk. konf. – Kyiv, 2013. – S. 304–306.

КНИГИ XIX – НАЧ. XXI ВВ. В ФОНДАХ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ РІВНЕНСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО ГУМАНИТАРНОГО УНИВЕРСИТЕТА

Грипич Светлана Никаноровна, доцент, директор, научная библиотека
Рівненского государственного гуманитарного университета, г. Ровно;
Семенюк Галина Потаповна, заместитель директора, научная библиотека
Рівненского государственного гуманитарного университета, г. Ровно

Рассмотрен вопрос формирования фонда редких и ценных изданий (книг XIX – нач. XXI вв.) научной библиотеки Ровенского государственного гуманитарного университета (РГГУ). Описаны критерии отбора и приведены названия книг, периодических изданий (в частности «Украиники»), которые отнесены к этому фонду. Освещены основные виды научной деятельности, направленные на информационное раскрытие фонда редкостных и ценных изданий научной библиотеки РГГУ: аналитико-синтетическая обработка, паспортизация книжных коллекций и отдельных изданий, выпуск библиографических пособий.

Ключевые слова: книжные памятники, редкие издания, ценные издания, научная деятельность, паспортизация, научная библиотека РГГУ.

BOOK MONUMENT XIX-XXI CENTURY IN THE COLLECTIONS OF ACADEMIC LIBRARIES RIVNE STATE HUMANITARIA UNIVERSITY AND AREAS OF SCIENTIFIC DISCLOSURE

Hrypych Svitlana, Associate Professor, the Scientific Library,
Rivne State Humanitarian University, Rivne;
Semeniuk Galina, the Scientific Library,
Rivne State Humanitarian University, Rivne

The question of forming of the rare and valuable editions funds (books of XIX – early XXI centuries) in the Rivne State Humanitarian University (RSHU) scientific library is considered. The criteria of the selection is described and the names of books and magazines (in particular, «Ukrainiky»), that are in this fund are given. The basic directions of the scientific activity, sent to the informative opening of the rare and valuable editions funds in the RSHT scientific library are reflected: an analytical and synthetic processing, a passport system of book collections and separate editions, the issue of bibliographic aids.

Key words: rare book collections, rare editions, valuable editions, scientific activity, passport system, RSHU scientific library.

UDC 002.2(091):027.7(477.81)

THE BOOKS OF XIX – EARLY XXI CENTURIES IN THE ACADEMIC LIBRARY FUNDS OF RIVNE STATE HUMANITARIAN UNIVERSITY

Hrypych Svitlana, Associate Professor, the Scientific Library,
Rivne State Humanitarian University, Rivne;
Semeniuk Galina, the Scientific Library,
Rivne State Humanitarian University, Rivne

The question of the formation of the rare and valuable editions funds (books of XIX – early XXI centuries) in the Rivne State Humanitarian University (RSHU) scientific library is considered. The criteria of the selection is described and the names of books and magazines (in particular, «Ukrainiky»), that are in this fund are given. The basic directions of the scientific activity, sent to the informative opening of the rare and valuable editions funds in the RSHT scientific library are reflected: an analytical and synthetic processing, a passport system of book collections and separate editions, the issue of bibliographic aids.

Formulation of the problem. The importance of books in the human development, history, science and culture is obvious. However, with the development of electronic technology, printed books have slightly lost their significance. But the international community is unanimous in the fact that among a lot of cultural achievements of the Second

Millennium, a book must save the Third one. For this purpose, a number of national and international laws, regulations and guidance documents are developed and put into practice. So, the task of the implementation of the selection of individual publications, collections and collections of sources, bibliological analysis of their structure, content and other processes related to their research study faces the libraries.

Recent studies and publications. The question of rare book collections, the formation of rare and valuable books in the libraries of Ukraine are considered in the researches of D. Bahalii, W. Ivanytskiy, S. Maslova, B. Zdanevich, Ya. Isayevych, M. Shamrai, L. Dubrovinoyi, L. Muha, I. Tsiborovska-Rymarovych, H. Kovalchuk and others. Through their history, art, culture media the materials are studied and interpreted in the funds of the rare book collections. However, these issues continue to remain the focus of the scientists, leading libraries of Ukraine, including libraries and universities.

The purpose of this paper is to reveal the wealth of rare and valuable books of the Research Library in Rivne State Humanitarian University (RSUH). The aim of the study is to highlight the multifaceted research work with the Fund which has become closer to the users and has given the opportunities for the effective use of scientific and educational reserve in RSHU.

Key words: rare book collections, rare editions, valuable editions, scientific activity, passport system, RSHU scientific library.

Надійшла до редакції 21.11.2016 р.

УДК 002.2:008

КНИГОЗНАВЧА ШКОЛА КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ: ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ І НОВІ ПЕРСПЕКТИВИ

Медведєва Валентина Миколаївна, кандидат педагогічних наук,
професор, Київський національний університет
культури і мистецтв, м. Київ
vkb405@ukr.net

Проаналізовано тенденції формування книгознавчої школи Київського національного університету культури і мистецтв в умовах складної політичної, ідеологічної, економічної, освітньої, культуротворчої ситуації. Акцентовано на утвердженні в науковій діяльності принципів постмодерної культури, поглиблення інтеграції наукової та освітньої діяльності, формування вітчизняного культурного, наукового простору на нових ціннісних орієнтирах національного спрямування, свободи доступу до інформації, ролі особистості книгознавця у наукових пошуках, переосмисленні цінностей, норм, етичних вимірів, соціальної, корпоративної відповідальності, нових вимірів комунікації у час викликів цивілізаційного розвитку.

Ключові слова: наука, наукові школи, книгознавча школа, особистість науковця-книгознавця.

Постановка проблеми. У другій половині ХХ ст. на європейському континенті був досить поширеним і модним екзистенціалістський термін «межова ситуація». Людське «я» неминуче мало постати пріоритетним у бутті повоєнної Європи. Екзистенційний, абсурдистський виміри людського буття стають провідними у філософських вченнях, теоріях, дослідженнях провідних культурологів, літературознавців, економістів, політологів та ін.

Аналіз останніх публікацій. У статті «Злам тисячоліть: фантом чи реальність?» І. Дзюба [2] аналізує ті чинники, що змушують людство переосмислити пройдений шлях, робити підсумки, аналізувати можливості, накреслювати перспективи, передбачати загрози тощо. Загальновідомо, що саме під час зламних вікових періодів посилюються теоретичні, мисленеві, філософські, зокрема й мемуарні дискурси як спроба осмислення критичних точок у долі людства і окремого індивідуума. Україна тривалий час виборсується з виміру «соціалістичного раю», долаючи складні «території ризику», що вже в умовах державної незалежності замість гармонійно устатковуватися, навпаки, часто загострюються, являючи значні кризові прогалини, насамперед у царині духовності, культурної аури.

Сьогодні, як ніколи, постала потреба осмислення ролі науки у формуванні та вдосконаленні сучасної цивілізації. На цьому все більше наголошує світова наукова спільнота під час міжнародних форумів. Особливо це стосується пострадянських країн, де посилюються негативні тенденції ставлення до науки з боку державних органів влади, загалом суспільних чинників.

Польський есеїст З. Краснодембський у збірці «На постмодерністських роздоріжжях культури» [6; 37] розглядає зміни в сучасній культурі, особливо акцентуючи увагу на найважливішому, на його погляд, трансформаційному факторі культури, історії з їх пришвидшеною ходюю, на стані хаосу, неспокою наприкінці минулого і початку нового століть. Розмірковуючи над формами й методами пізнання світу, він зазначає: «Важко дотримуватися думки, що науки радикально не змінюють світ.